

Про реальний стан Вищої освіти України

Ми всі кожен день чуємо нарікання на проблеми в освіті України. Намагаємось знайти винних, а справа не йде далі балаканини. Дана проблема комплексна її озвучення непопулярне у владних та освітянських колах. На щастя, студентство вільний народ і не стане мовчати, тим паче, у справі від якої залежить наше життя та майбутнє країни.

Ланцюжок деградації вищої освіти почався коли держава втратила контроль за ринком освіти, а виші перетворились в інструмент заробітку. Забезпечення галузі освіти здійснюється по залишковому принципу. В своїх популістських обіцянках влада завжди декларувала збільшення кількості бюджетних місць та ріст стипендій. Крім того, було закріплено співвідношення бюджетних і контрактних місць, як 51% до 49%. Із збільшенням об'єму освітньої галузі, не стало коштів для її підтримки та розвитку, а саме реконструкції, преміювання, відряджень, модернізації, досліджень і т. д.. Тому тягар цих витрат припав на студентів контрактної форми навчання, кількість яких адміністрації ВНЗ намагались постійно збільшувати разом з тим, вимушено, пропорційно збільшуючи кількість бюджетних місць. При цьому, держава охоче ліцензує контрактні місця багатьох незатребуваних на ринку праці спеціальностей, заплющуючи очі на фальсифіковані освітні потужності ВНЗ. В гонитві за кількістю, в умовах корумпованості, ВНЗ наповнились бездарними студентами, неспроможними відповідати об'єктивним критеріям оцінювання, тому негласно зменшились вимоги до контролю успішності. Разом з цим, втратила зміст якість викладання. Ріст популярності вищої освіти, викривлення її суті, зведеної до володіння дипломом-папірцем, спровокували приток „студентів-покупців” дипломів, без всякого бажання та здібностей навчатись. В той же час освітяни так і не дочекавшись достойного підвищення заробітної плати і за відсутності належного контролю, охоче задовольняють бажання „студентів-покупців”. Дана ситуація вражає тим, що, здається, всі вважають її вигідною. Політики та чиновникам отримують потрібні показники зайнятості, успішності, освіченості. Освітяни дофінансовують низькі зарплати з кишень студентів. Студенти отримують потрібні „дипломи-папірці”. Адміністрації ВНЗ отримують похвалу за приріст. Батьки радіють за „розумних” дипломованих діточок. Роботодавці, власники дрібних, напівлегальних підприємств радіють „кваліфікованим” кадрам. От і маємо державу „професорів” де у прибиральниці вимагають диплом міжнародника. Криза внесла нові корективи. Немає чим виплачувати стипендію. Цезменшить фальсифікацію успішності, що практикувалась досі, але призведе до планового її коригування. Викладачі не захочуть відмовитись від студентських „пожертв” тому успішність, ймовірно, скоротиться за рахунок тих небагатьох хто ще хоче навчатись. Сьогодні прийшов час випуску школярів років низької народжуваності. ВНЗ неспроможні заповнити всі ліцензовані місця, а тому і про конкурс мова не йде. Кількість викладачів у ВНЗ законодавчо залежить від кількості студентів, а тому і без того „сива” освіта втратить не чисельну молоду викладацьку зміну. Виші вже дано пожовтіли від старості, разом з освітніми технологіями. Дипломи перетворились на „фантики”. Освіта нагадує масштабну гру-фальсифікацію що перетинається з реальністю у вигляді некомпетентних лікарів-убивць, педагогів-деградаторів, техніків-ламастерів. Але на щастя піраміда скоро розсиплеться і можливо всі усвідомлять який абсурд відбувається у нас на очах. Будемо сподіватись що до того часу ми ще зможемо щось усвідомлювати, а Україна не перетвориться в територію населену неандертальцями.

З повагою,
Голова комісії Розвитку студентського самоврядування
Української асоціації студентського самоврядування
Член Колегії ВСР при МОНУ від Хмельницької області,
Олексій Жмеренецький

Комплекс проблем у Вищій освіті України та шляхи їх вирішення

Проаналізувавши ситуацію, що склалась у вищій освіті України, узагальнивши дані міністерства, думки працівників вищих навчальних закладів, бачення студентів, дослідивши законодавство даної галузі, було сформовано структурований перелік проблем. Зважаючи на небажання, або не спроможність відповідальних лиць реагувати на описану нижче ситуацію, було також сформовано перелік можливих шляхів вирішення проблем що зазначаються.

Інформування абітурієнтів

Низький рівень інформованості абітурієнтів про навчальний заклад, правила прийому, наявні ліцензії і акредитаційні сертифікати;

Обласній адміністрації, обласному управлінню освіти організувати в школах уроки користування пошуковими Інтернет системами для вибору та отримання інформації про ВНЗ України.

Міністерству розробити відповідний Інтернет ресурс з повним переліком та інформацією про навчальні заклади Країни. Передбачити можливість підбору ВНЗ по результатам заповнення електронної форми на сайті.

Низький рівень організації прийому з особистих питань абітурієнтів і громадян працівниками приймальної комісії;

Надмірна популяризація серед абітурієнтів контрактної форми навчання, в тому числі і серед тих, які мають низький рівень матеріального забезпечення і об'єктивно не в змозі здійснити оплату протягом всього терміну навчання; Обов'язкове розміщення щоденне оновлення даних на сайті ВНЗ, в період прийому заяв до вступу, про кількість поданих заявок на кожну спеціальність, про кількість бюджетних та контрактних місць (інформування про конкурс). Інформування студентів Відсутність інформації щодо умов надання довгострокових пільгових кредитів на навчання;

Розміщення на сайті МОНУ повної інформації що до надання довгострокових кредитів на здобуття вищої освіти. Ознайомлення з даною інформацією на додаткових заняттях випускників шкіл та студентів ВНЗ. Непоінформованість студентів, особливо перших курсів, щодо освітніх технологій, запроваджених у вищому навчальному закладі;

Обов'язкова розробка та затвердження на рівні кожного ВНЗ власного стандарту освітнього процесу(принципів та системи оцінювання технологій навчання), в рамках визначених законодавством України. Видання інформаційних матеріалів для студентів, проведення ознайомчих та тренінгових занять для першокурсників на дану тему.

Непрозорість інформації щодо наявності вакантних місць державного замовлення на різних курсах; Непрозорість інформації щодо спеціальних, іменних стипендій, програм стажування і т.д.

При призначенні іменних та спеціальних стипендій, при переведенні на вакантні бюджетні місця, поселенні у гуртожиток та при наданні інших привілеїв та винагород, приймати рішення строго на основі конкурсного рейтингового відбору на основі затверджених ВНЗ рейтингових критеріїв у формульному вигляді.

Розробити сталі рейтингові критерії оцінювання студента з визначеними, вимірюваними пріоритетами та формулами обчислення загального значення рейтингу, що повинні затверджуватись ВНЗ.

Перед остаточним затвердженням рішення що до надання привілеїв та винагород, повинна бути оголошена та висвітлена загальна рейтингова таблиця претендентів з розписаними критеріями та їх вагою з указанням джерела значення ваги кожного критерію по кожному студенту. Для надання студенту змоги уточнити інформацію, якою керувались при формуванні рейтингу. Терміни даного процесу повинні бути чітко визначеними.

Інформування викладачів Недостатнє та несвоєчасне ознайомлення викладачів та студентів з вимогами нормативно-правових актів, що діють у системі вищої освіти;

Періодичне проведення семінарів представниками управлінь освіти, компетентними працівниками ВНЗ для викладачів ВНЗ з метою ознайомлення із змінами в системі вищої освіти.

Прийом на навчання Непрозорість організації вступної кампанії, особливо у частині зарахування на місця державного замовлення певних категорій абітурієнтів; Недозволена організація прийому на навчання протягом календарного року;

Прийом на навчання за кошти фізичних та юридичних осіб за відсутності державного замовлення;

Використання форм договорів на платне навчання відмінних від Типового договору;

Недостатня прозорість конкурсного відбору при прийомі на навчання для здобуття наступного освітньо-кваліфікаційного рівня, особливо при вступі в інший ВНЗ;

Прийом на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем "магістр" з порушенням норм системи ступеневої підготовки (бакалавр-спеціаліст, бакалавр-магістр), у тому числі прийом для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" бакалаврів невідповідних напрямів підготовки;

Необґрунтований прийом за скороченими термінами навчання фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "молодший спеціаліст", у тому числі за невідповідними напрямками; Необґрунтовані відмови в прийомі до аспірантури, в тому числі на навчання за державним замовленням;

Значне скорочення державного замовлення аспірантури. Порушення умов поновлення, переведення студентів, особливо з контрактної форми на навчання за рахунок державного бюджету та надання академічних відпусток.

Якість викладання.

Зниження якості викладання, недостатня спеціальна та педагогічна кваліфікація викладачів; Формальна, неефективна робота кваліфікаційних комісій;

Формування кваліфікаційних комісій для перевірки якості викладання з обов'язковим залученням представників студентського самоврядування та незалежних установ. Недостатня доступність інформації, знань, особливо з іноземних джерел;

Створення, популяризація та застосування центрального мережевого ресурсу збору та обробки інформації з виходом до світових банків даних та обчислювальних потужностей(наприклад GRID системи). Старіння викладацького складу;

Опір втіленню сучасних методів і технологій навчання (конкретні ситуації, ділові ігри);

Усунення нерівності в строках укладання трудових угод з молодими кадрами.

Розмежування наукової та викладацької діяльності. Розвиток механізмів поступового переходу від ефективного навчання основним знанням із застосування новітніх підходів та технологій при залученні до викладання молодого викладацького складу, із подальшим переходом до наукової діяльності та освоєння знань високого рівня складності із залученням досвідченого викладацького складу науковців. Відірваність знань викладачів від сучасних знань; Формалізація механізму підвищення кваліфікації викладачів; Інтенсифікація механізму підвищення кваліфікації та контроль за ходом даного процесу відповідних органів влади. Низька якість підручників рекомендованих викладачами;

Нав'язування власних підручників викладачами.

Посилення державного контролю за схваленням підручників, доручення даної функції спеціальним кваліфікованим комісіям. Створення робочої групи, раз на декілька років, із залученням авторів що подають до схвалення МОН підручники певного наукового напрямку, для обробки, інтеграції та систематизації усієї інформації що міститься у підручниках та видання єдиного підручника відповідного напрямку за співавторства усіх розробників у відповідності з часткою привнесеної новизни. Формальність механізму самостійного вибору предмету(відсутність механізму освітньої траєкторії);

Для студентів 1-го курсу ввести оглядові пари з предметів, що надаються до вибору студентом, до здійснення цього вибору з метою надати студенту інформацію, уявлення про предмет та зацікавити.

При оцінюванні знань з предметів переліку вільного вибору, залучати в обов'язковому порядку інших викладачів даного предмету(принцип комісії), щоб уникнути вибору студентом предмету по принципу де легше отримати оцінку.

„Відв'язати” кількість викладачів від кількості студентів.

Відсутність механізму вибору викладача студентом.

Якість навчання Низька якість дипломних робіт; Поширення плагіату та шахрайства у навчанні; Поширення купівлі та продажу наукових і дипломних робіт.

Залучення та використання інформаційних технологій в аналізі ідентичності робіт. Аналіз приналежності робіт їх власникам. Заочне навчання(низький рівень);

Скорочення ліцензування заочного навчання, поточний контроль з організацією екзаменаційних комісій.

Акредитація ВНЗ Невідповідні дійсності результати ліцензування, акредитації та атестації; Недолуге комбінування та наповнення напрямків і спеціальностей; Необґрунтоване перевищення встановленого ліцензованого обсягу за відсутності об'єктивної можливості надання якісних освітніх послуг; Необґрунтована передача державного замовлення з базової структури до структурно відокремлених підрозділів, що мають низькі показники якості освітніх послуг;

Особистісний розвиток студентів Формальність фіктивність, не фінансування, не сприйняття Студентського самоврядування;

Прийняття змін до Закону України Про вищу освіту в частині студентського самоврядування.
Застарілість методів організації дозвілля та культурного розвитку студента;
Фінансування молодіжних ініціатив, залучення молоді до роботи в Центрах культури та дозвілля ВНЗ в тому числі на умовах часткового працевлаштування.

Оцінювання

Часто формальна робота державних екзаменаційних комісій, Встановлення довільних термінів ліквідації академічної заборгованості; Нерівноправне адміністративне ставлення до студентів бюджетної та контрактної форми навчання; Суб'єктивність та відносність оцінювання викладачем відсутність або не застосування чітких критеріїв оцінювання;

В рамках розвитку мобільності студентів та викладачів практикувати та зробити традиційним залучення викладачів з високо рейтингових ВНЗ до зрізів знань студентів інших ВНЗ України. Вплив керівництва ВНЗ на показники успішності через вплив на викладача в оцінюванні студентів; Незахищеність викладача в умовах „кумівства” та корупції;

Обмін

Відсутність мережі ВНЗ(взаємодія, мобільність, стажування викладачів та обмін студентами і викладачами).

Законодавчі недоліки, недоліки на рівні державної влади Несправедлива видача дипломів єдиного “державного зразка” для всіх ВНЗ; Незадовільне фінансування вищої освіти; Низький рівень зарплат викладачів; Завищені норми навчального навантаження викладачів, що не узгоджуються з науковою та методичною діяльністю в рамках робочого навантаження;

Розмежування викладацької та наукової діяльності. Відсутність законодавчого та методичного забезпечення Болонського процесу в Україні; Підпорядкування багатьом структурним підрозділам(міністерствам управлінням і відомствам);

Надмірна кількість дрібних ВНЗ. Кореляція кількості викладачів з кількістю студентів. Наука Відсутність дослідницької роботи в переважній більшості вузів;

Ресурсне забезпечення Низьке матеріально-технічне забезпечення навчального процесу; Встановити більш конкретні вимоги до обладнання необхідного для надання освітніх послуг, зазначення даних вимог у Ліцензійних умовах надання освітніх послуг у сфері вищої освіти(указання потужностей обладнання, наприклад зазначення мінімальної обчислювальної потужності для комп'ютерної техніки в одиницях FLOPS та врахування вікового цензу техніки). Невідповідність навчальних приміщень санітарно технічним нормам та нормам безпеки. Фальсифікація даних, що зазначені в ліцензійних умовах освітніх послуг у сфері вищої освіти для отримання надлишкового ліцензування навчальних місць.

Контроль якості вищої освіти

Відсутність критеріїв якості ВО;

Відсутність антикорупційних заходів;

Проведення глибокої ревізії ВНЗ за допомогою формування регіональних комісій за участі представників міністерства та громадськості з відкритим формуванням складу та гласністю процесу формування комісії та перевірки.

Застосування знань Неприродне скорочення потреби господарства в спеціалістах I рівня кваліфікації («техніках») і ріст потреби в спеціалістах II рівня (бакалаврах і спеціалістах); Реальне працевлаштування випускників державних вищих навчальних закладів становить не більше 50 %, решта влаштовується не за спеціальністю; Фальсифікація даних про реальне працевлаштування; Відірваність знань що надаються навчальними закладами від потреб ринку.

Організація навчального процесу Невідповідність робочих навчальних планів навчальним планам затвердженим міністерством; Безпідставне і необґрунтоване внесення змін до навчальних планів, заміна лабораторних занять практичними, низький рівень організації практичної підготовки; Не практичність розкладу занять та структури навчального процесу, неузгодженість навчального матеріалу з предметів в рамках спеціальності.

Адміністративні рішення Непрозорість конкурсного відбору при переведенні на вакантні місця державного замовлення; Недотримання порядку прийому на роботу науково-педагогічних

працівників ВНЗ. Самовільний перерозподіл місць державного замовлення між курсами, спеціальностями тощо; Не дотримання порядку стипендіального забезпечення студентів, у частині довільних і часто змінюваних критеріїв призначення стипендії, затримки в її виплаті тощо; Встановлення плати за освітні послуги, що не передбачені нормативними актами. Формальний розгляд керівниками вищих навчальних закладів заяв та скарг студентів і співробітників; Неефективна робота комісій з трудових суперечок або її відсутність взагалі. Підвищення плати за навчання протягом терміну навчання всупереч Закону України "Про вищу освіту"; Встановлення розділеної плати за навчання з внесенням коштів на рахунки вищого навчального закладу та створених ним різних благодійних фондів;

Побутова сфера Необґрунтованої відмови при поселенні у гуртожитки, довільне встановлення плати за проживання, безпідставне виселення з гуртожитків, нецільове використання гуртожитків, у тому числі їх надання в довгострокову оренду приватним структурам, порушення санітарних норм проживання;

Сподіваюсь на те, що дана інформація приверне увагу та допоможе, нарешті, навести лад у вищій освіті України.

Готовий до співпраці.

З повагою,
Голова комісії Розвитку студентського самоврядування
Української асоціації студентського самоврядування
Член Колегії ВСР при МОНУ від Хмельницької області,
Олексій Жмеренецький

Тел.: 80966659797
develop@uass.org.ua